

*Гладкова Олександра, здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Барабаш Гліб Вікторович, викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ

Законодавство багатьох країн, в тому числі і нашої, пройшло складний шлях розвитку, перш ніж встановити охорону над основними людськими цінностями. Кримінальне законодавство майже з самого початку передбачало відповідальність за злочини проти життя. Ще в перших письмових пам'ятках Київської Русі була передбачена кримінальна відповідальність за вчинення вбивства. [1]

З плином часу це дозволило виділити людське життя, як найважливішу цінність для правових інститутів та для держави в цілому. У 3 статті Конституції України зазначено «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», а у 27 статті прописано: «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». [2]

Детальний аналіз заданої теми допоможе визначити сучасний стан протидії злочинам, а саме умисним вбивствам. Також моя праця націлена на можливу допомогу у вдосконаленні законодавства у сфері захисту життя та здоров'я осіб від злочинних посягань. У цьому і полягає актуальність дослідження.

Метою статті є визначення наукового стану розроблення проблематики оперативно-розшукового попередження злочинності та підвищення культурного рівня і свідомості громадян, шляхом опису загальних теоретичних аспектів, адже усе це допомагає запобіганню злочинності.

У своїй роботі я опиралась на досвід та праці таких вчених: А.В. Варданяна, А.А. Баранова, А.Б. Васильєва, Т.А. Стельмаха, В.Н. Кудрявцева та інших. Вони приділили не мало уваги визначенню шляхів боротьби зі злочинністю оперативними підрозділами.

Щоб продовжити подальший розгляд даної теми, потрібно розтлумачити теоритичне значення оперативно-розшукової протидії злочинам. Перш за все, під цією діяльністю розуміють діяльність оперативних підрозділів, яка спрямована на виявлення індивідів, які готуються до вчинення протиправних дій і прийняття щодо них певних заходів, які не допускають реалізації злочинного діяння. [3]

Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані, в межах своїх повноважень, «вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень» (п.1 ч.1 ст.7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»)[4]

Для ефективного впливу на процеси, пов'язані з динамікою і станом умисних вбивств, перш за все, необхідно володіти достатньою інформацією, що характеризує певне кримінальне середовище, найбільш характерні механізми протиправної діяльності, особистісні особливості злочинців.

Проінформованість співробітників підрозділів, які здійснюють ОРД щодо способу життя осіб, що є об'єктами профілактики насильницької злочинності, залежить від результатів перевірки первинних відомостей про них, а також фактів та обставин, що характеризують конкретну особистість і її поведінку. З найбільшим ступенем ймовірності, вплив на останні, дозволить усунути можливість здійснення умисного вбивства або розробити певний комплекс заходів щодо попередження даної групи злочинів.

На думку А.А. Баранова і А.Б. Васильєва особливу увагу слід приділяти особам, які вже були судимі за вчинення умисних злочинів проти особистості. Така необхідність викликана тим, що виправлення осіб, які вже були засуджені за злочини насильницької спрямованості, виправлення в період відбуття в місцях позбавлення волі вкрай неефективне, і часто підвищує можливість рецидиву насильницьких злочинів. [5, 386 с.]

Варто зазначити, що досягнення цілей попередження умисних вбивств підрозділами, які здійснюють ОРД, можливо лише з комплексним застосуванням кримінально-процесуальних, кримінально-правових, адміністративно-правових, а також організаційно-тактичних заходів, які включають:

- об'єктивний і своєчасний розгляд матеріалів по справах кримінального провадження, про адміністративні правопорушення, допоможуть встановити реальну загрозу переростання протиправних дій в тяжкий злочин проти життя та здоров'я людини;

- застосування примусових заходів медичного характеру щодо осіб, які страждають від пияцтва, наркоманії, які систематично вчиняють протиправні діяння, що посягають на законні права та інтереси громадян;

- забезпечення правопорядку в громадських місцях за допомогою проведення комплексу заходів;

- своєчасне вилучення предметів обмеженого обороту, які можуть бути використані в злочинних цілях. [6, 63-64 с.]

В результаті кримінологічних досліджень, Т.А. Стельмах зробив висновок, що умисні вбивства частіше звичайного відбуваються із застосуванням холодної (28,46%) та вогнепальної зброї (18,75%) [7, 48-49 с.],

тому не менш важливим напрямком системи попередження умисних вбивств повинні бути заходи щодо попередження правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї. У зв'язку з цим, необхідно організувати своєчасний обмін оперативною інформацією з іншими органами внутрішніх справ про факти нелегального виробництва зброї і боєприпасів, про осіб, які займаються їх виготовленням і збутом, про способи незаконного переміщення вогнепальної зброї через державний кордон нашої держави.

Попередження злочинів пов'язане з оперативно-розшуковою інформацією, отриманою за допомогою аналізу оперативної обстановки, що склалася на території, що обслуговується, а також комплексу відомостей, представлених державними органами, громадськими структурами, від негласних співробітників, інших оперативно-розшукових підрозділів і суб'єктів правоохоронної діяльності.

Інформація для визначення змісту і характеру профілактичних заходів може бути отримана і за допомогою застосування альтернативних методів. З цією метою проводяться:

- опитування осіб, які знаходяться на обліку, а також опитування осіб, які володіють необхідною інформацією про них;

- особистий розшук в районах розташування криміногенних об'єктів, за місцем проживання та за місцем роботи осіб, які знаходяться під профілактикою;

- перевірки по оперативно-довідковим базам даних.

На мою думку, з метою попередження вбивств, потрібно використовувати загальні напрямки, які рекомендує В.Н. Кудрявцев в боротьбі зі злочинністю в цілому:

1. продумана соціальна політика, орієнтована на людину;

2. розвиток профілактики відповідно до сучасного рівня;

3. раціональна кримінальна політика, а саме підтримання балансу більш суворих і м'якших заходів;

4. зміна орієнтування пенітенціарної системи, а саме орієнтація на міжнародні стандарти виправлення, перевиховання та адаптацію до законотворчого життя;

5. широке і послідовне використання наукових рекомендацій у сфері боротьби зі злочинністю [8].

Отже, під попередженням злочинів слід розуміти діяльність ОВС, що перш за все ґрунтується на використанні оперативно-пошукових, кримінально-процесуальних і тактико-криміналістичних засобів і методів, що реалізуються з урахуванням положень чинного законодавства, відомчих нормативних актів та спрямовану на припинення злочинних посягань. За своїм змістом попередження злочинів охоплює виявлення і дослідження факторів, які сприяють вчиненню злочинів, вироблення і виконання заходів щодо їх усунення, організацію внутрішньої і міжвідомчої взаємодії, а також

використання в зазначених цілях можливостей відповідних державних установ та громадських організацій.

1. Фітьковський С. М. Історичний розвиток кримінальної відповідальності за вбивство двох або більше осіб : Юридична наука. 2015. № 1. С. 120-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_1_15 (дата звернення: 26.11.2020)

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.11.2020)

3. Дубоносов Е.С. Основы оперативно-розыскной деятельности: учебное пособие / под ред. Г.К. Сенилова. Москва : Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. 50 с.

4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 27.11.2020)

5. Баранов А.А., Васильев А.Б. Деятельность ОВД в системе предупреждения насильственной преступности. Дифференциация и индивидуализация ответственности в уголовном и уголовно-исполнительном праве. 2015. 386 с.

6. Варданян А.В. Современные проблемы раскрытия и расследования тяжких насильственных преступлений против личности. Ростов-на-Дону: Ростовский юридический институт МВД РФ, 2015. С. 63-64.

7. Стельмах Т.А. Криминологическая характеристика способов совершения убийства. Известия Дагестанского государственного педагогического университета. Общественные и гуманитарные науки. 2016. № 4. 48-49 с.

8. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования: Учебное пособие. Москва: Инфра-М, ИД «Форум», 1998. 197с.

Гусак Анна, слухачка магістратури факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ лейтенант поліції

Науковий керівник:

Кисельов Андрій Олександрович, інспектор відділу аналітичної роботи Управління кримінального аналізу ГУНП в Дніпропетровській області, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції